Prof. Sakari Melander
1.10.2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: **Hallituksen esitys (HE) 71/2025 vp** eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia (39/1889) siten, että lakiin lisättäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista koskeva rangaistussäännös. Rikoslakiin lisättäisiin myös poliisi- ja hälytystoiminnan haittaamista koskeva rangaistussäännös, joka olisi poliisi- ja hälytystoiminnan vaikeuttamista lievempi tekomuoto.

Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

Ehdotetun sääntelyn tavoite ja sen hyväksyttävyys sekä ehdotuksessa omaksutun sääntelyratkaisun perusteet

1. Esityksen (s. 25) mukaan ehdotettujen muutosten tavoitteena on yhteiskunnallisesti tärkeiden toimijoiden, tarkemmin poliisin, pelastustoimen ja ensihoidon, häiriöttömän toiminnan suojaaminen. Tavoitteena on taata tällaiseen toimintaan osallistuville henkilöille rikoslaissa riittävä suoja. Tarkemmin esityksessä ehdotettu sääntely pyrkii esityksen (s. 25) mukaan tehostamaan yhteiskunnan reagointia poliisi- ja hälytystoiminnan henkilöstöön kohdistuneen väkivallan ja sillä uhkailun varalta sekä vahvistamaan poliisi- ja hälytystoiminnassa työskentelevien henkilöiden rikosoikeudellista suojaa. Samoin ehdotetut säännökset pyrkivät painottamaan yhteiskunnallisesti merkittävinä pidettyihin edellä mainittuihin toimijoihin kohdistuvien tekojen moitittavuutta.

2. Voimassa oleva rikoslaki sisältää useita yhteiskunnan kannalta tärkeän viranomaistoiminnan häiriöttömyyttä suojaavia rangaistussäännöksiä. Olennaista tässä rikosoikeudellisessa sääntelyssä on ollut julkisen vallan käyttöä edellyttävien viranomaistehtävien erityinen suojaaminen (HE, s. 16). Keskeisin esimerkki tällaisesta säännöksestä on rikoslain 16 luvun 1 §:ssä tarkoitettu virkamiehen väkivaltainen vastustaminen. Siltä osin kuin kysymys ei ole julkisen vallan käyttöä edellyttävästä tehtävästä, sovelletaan rikoslain yleisiä säännöksiä. Rikoslain yleisten säännösten perusteella voidaan puuttua kattavasti myös viranomaistoiminnan häiriöttömän toiminnan kannalta moitittavaan käyttäytymiseen.

3. Esityksessä (s. 17–25) on suhteellisen kattavasti kuvattu voimassa olevan sääntelyn ja esityksen kohteen kannalta merkityksellistä tuomioistuinten soveltamiskäytäntöä sekä tilasto- ja muita tietoja poliisin, pelastustoimen ja ensihoidon toimijoiden kohtaamasta väkivallasta tai uhkaamisesta. Esitettyjen tietojen perusteella joko voimassa olevan rikoslain 16 luvun tai rikoslain yleisten säännösten voidaan kattavasti puuttua poliisin, pelastustoimen ja ensihoidon kohtaamaan väkivaltaan ja uhkaavaan toimintaan, joskin etenkin ensihoitajiin kohdistuneet teot tulevat arvioitaviksi rikoslain yleisten säännösten nojalla ja ensihoitajiin kohdistuneet teot ovat esityksessä käsiteltyjen tilastotietojen ja kyselytutkimusten perusteella yleistyneet (HE, s. 24–25). Toisaalta vaikuttaa siltä, että voimassa olevassa rikosoikeudellisessa ei ole erityisiä puutteita vaan uhka- ja väkivaltatilanteet eivät syystä tai toisesta erityisen usein ole johtaneet rikosilmoituksen tekemiseen (HE, s. 25).

4. Selvää sinänsä on, että yhteiskunnan kannalta tärkeän viranomaistoiminnan suojaaminen on sellainen painava yhteiskunnallinen tarve, joka voi perustella asiaa koskevaa erityistä rikosoikeudellista lainsäädäntöä. Esityksessä ei nähdäkseni ole kuitenkaan esitetty erityisen painavia perusteita sille, minkä vuoksi rikoslakiin olisi välttämätöntä sisällyttää esityksessä ehdotettua sääntelyä. Vaikuttaa siltä, että esityksessä ehdotetun sääntelyn tavoitteet voitaisiin hyvin saavuttaa jo voimassa olevan sääntelyn perusteella, kiinnittämällä esimerkiksi huomiota siihen, että poliisin, pelastustoimen ja ensihoidon henkilöstön kohtaamat väkivalta- ja uhkatilanteet aiempaa useammin ilmoitettaisiin poliisille. Ei ole näin yksiselitteistä, että ehdotetulle sääntelylle on esitettävissä painava yhteiskunnallinen tarve.

5. Lisäksi on huomattava, että pääosin ehdotettu sääntely ei laajentaisi rangaistavan käyttäytymisen alaa vaan ehdotetun sääntelyn kattamat teot ovat pitkälti jo nykyisellään rangaistavaksi säädettyjä (HE, esim. s. 48 ja 53). Tällöin olisi suotavaa, jos uudelle rangaistussääntelylle olisi esitettävissä erityisiä perusteita, jotka puoltaisivat uutta rangaistussäännöstä. Tällaisia perusteita ei esityksessä ole juuri esitetty.

6. Rikoslainsäädännössä on perinteisesti noudatettu lainsäädäntötapaa, jonka mukaan lähtökohtana ovat yleisluonteiset rangaistussäännökset. Rikoslainsäädännössä on pyritty välttämään liian kasuistisia erityissäännöksiä, koska yleisluonteisemmat säännökset ovat lähtökohtaisesti pitkäikäisempiä ja näin ennakoitavuutta lisääviä. Toisaalta erityissääntelyä voidaan puoltaa sillä, että tietty toiminta ei tule riittävän selkeästi tai kaikilta osin rangaistavaksi yleisluontoisten rangaistussäännösten perusteella. Myös tietyn toiminnan rangaistavuutta edellyttävät kansainväliset velvoitteet voivat puoltaa tietyn teon erillissääntelyllä toteutettua nimenomaista rangaistavaksi säätämistä, vaikka yleisluontoiset säännökset lähtökohtaisesti olisivat velvoitteiden kattamiseksi riittäviä. Myös tietyn toiminnan erityinen moitittavuus voi puoltaa erityissäännöksen säätämistä.

7. Eduskunnan lakivaliokunnan käytännössä erillistä rangaistussäännöstä on voitu puoltaa muun ohessa katsoen, että siten voidaan varmistaa sääntelyn kattavuus ja että erillissäännöksellä voidaan poistaa yleisempään rikosoikeudelliseen sääntelyyn mahdollisesti sisältyvää tulkinnanvaraisuutta (LaVM 9/2024 vp, s. 4).

8. Nähdäkseni käsiteltävänä oleva esityksessä ehdotettu erityissääntely ja sen tueksi esitetyt perusteet eivät ainakaan kaikilta osin rinnastu sellaisiin rikosoikeudellisiin sääntely-yhteyksiin, joissa erillistä rangaistussäännöstä on voitu puoltaa. Tässä suhteessa on myös huomattava, että ehdotetun sääntelyn suhde voimassa olevaan rikosoikeudelliseen sääntelyyn jää vaikeasti hahmotettavaksi. Sääntelyn suhteesta muuhun rikosoikeudelliseen sääntelyyn tehdään selkoa esityksen perusteluissa (s. 49), mutta erityisen selvää ei ole, mikä on esimerkiksi ehdotetun sääntelyn suhde varkautta ja vahingontekoa koskeviin säännöksiin ja milloin sovelletaan esimerkiksi niskoittelua poliisia vastaan koskevaa säännöstä ja milloin ehdotettua sääntelyä. Ehdotettu sääntely on omiaan tältä osin johtamaan soveltamiskäytännössä ilmeneviin tulkintaongelmiin.

Poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttaminen

9. Ehdotetun rikoslain 16 luvun 3 a §:n mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta tuomittaisiin se, joka 1) estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa poliisin taikka pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvaa kohtaan tai 2) anastamalla poliisin, pelastustoimen tai ensihoidon toiminnassa käytettävän kulkuneuvon tai olennaista välineistöä, merkittävästi vahingoittamalla sellaista kulkuneuvoa tai välineistöä taikka estämällä sellaisen kulkuneuvon tai välineistön käytön. Poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta tuomittaisiin myös se, joka menettelee edellä mainitulla tavalla sitä kohtaan, joka poliisi-, pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvan henkilön pyynnöstä tai suostumuksella avustaa poliisi- tai hälytystoiminnassa. Ehdotetun säännöksen rangaistusasteikko olisi vankeutta enintään neljäksi vuodeksi.

10. Ehdotetun säännöksen 1 momentin 2 kohdassa rangaistavaksi säädettäisiin poliisin, pelastustoimen tai ensihoidon toiminnassa käytettävän kulkuneuvon tai olennaisen välineistön anastaminen, merkittävä vahingoittaminen tai sellaisen käytön estäminen.

11. Perustuslain (731/1999) 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ydinsisällön mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen käytännössä laillisuusperiaatteelle on annettu käytännössä vastaava ydinsisältö, jossa on korostettu rikossääntelyn ennustettavuutta eli sitä, että säännöksen sanamuodon perusteella voidaan ennakoida, mikä on rangaistavaa (ks. esim. PeVL 20/2022 vp, 11 kohta ja PeVL 12/2021 vp, 57 kohta ja niissä mainitut lausunnot).

12. Ehdotetun rikoslain 16 luvun 3 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rangaistava toiminta voisi liittyä poliisin, pelastustoimen tai ensihoidon toiminnassa käytettävän olennaisen välineistön anastamiseen, merkittävään vahingoittamiseen tai tällaisen välineistön käytön estämiseen. Ilmaisua ”olennainen välineistö” ei voi pitää rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen sisältävän täsmällisyysvaatimuksen kannalta parhaana mahdollisena. Esityksen säännöskohtaisten

perustelujen (s. 46) mukaan olennaisella välineistöllä viitattaisiin toiminnan kannalta merkitykselliseen välineistöön ja tällaisella välineistöllä voitaisiin tarkoittaa esimerkiksi aseita tai muita voimankäytön välineitä, sammutusvälineitä, lääkinnällisiä välineitä, lääkkeitä tai muita vastaavia toiminnan kannalta olennaisia välineitä, mukaan lukien poliisikoirat.

13. Ehdotettu sääntely näyttää olennaista välineistöä koskevan tunnusmerkin mukaan ennen muuta tapauskohtaisesti määrittyvältä, mitä ei voida pitää erityisen ennakoitavana. Ehdotettua sääntelyä saattaisi olla syytä täsmentää, vaikka on huomattava, että välineistön olennaisuutta koskevalla kvalifikaatiolla pyritään supistamaan tunnusmerkin alaa.

14. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on myös vakiintuneesti katsottu, että rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen, ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (alun perin PeVL 23/1997 vp, s. 2/II; ks. myös esim. PeVL 9/ 2016 vp, s. 6, PeVL 56/2014 vp, s. 3 ja PeVL 16/2013 vp, s. 2 ja PeVL 37/2024 vp, 3 kohta).

15. Ehdotetun rikoslain 16 luvun 3 a §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa rangaistavaksi säädetyt teot eivät vaikuta olevan moitittavuudeltaan samanasteisia. Selvää nähdäkseni on, että väkivallan käyttäminen tai sillä uhkaaminen on lähtökohtaisesti moitittavampaa kuin olennaisen välineistön anastaminen tai vahingoittaminen, joskin ehdotetun säännöksen soveltamisala kattaa molempien tekotapojen suhteen moitittavuudeltaan eriasteisia tekoja. Voidaan nähdäkseni kuitenkin perustellusti kysyä, onko ehdotetun säännöksen 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu tekotapa moitittavuudeltaan sellainen, että ehdotettu rangaistusasteikko, vankeutta enintään neljä vuotta, on kohdan kattamien tekojen kannalta oikeasuhtainen. On esimerkiksi huomattava, että jos olennaisen välineistön vahingoittaminen tulisi arvioitavaksi rikoslain 35 luvun 1 §:ssä tarkoitettuna vahingontekona, enimmäisrangaistus olisi yksi vuosi vankeutta. Nähdäkseni olisi perusteltua harkita, tulisiko ehdotettua sääntelyä muuttaa tavalla, jossa 16 luvun 3 a §:n 1 momentin 2 kohdasta ei säädettäisi säännöksen 1 momentissa vaan kohdassa rangaistavaksi säädettyä toimintaa koskeva rangaistusasteikko oli alhaisempi.

Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaaminen

16. Esityksessä ehdotetaan, että rikoslain 16 luvun 3 b §:ään lisättäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamista koskeva säännös, joka olisi ehdotetun 16 luvun 3 a §:n lievempi tekomuoto.

17. Ehdotetun 16 luvun 3 b §:n 2 momentin mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta tuomittaisiin myös se, joka oikeudettomasti muulla kuin 3 a §:ssä tarkoitetulla tavalla estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Momentti jättää käytännössä rangaistavan käyttäytymisen alan täysin avoimeksi.

18. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään vakiintuneesti katsonut, että rikossäännöksiin sisältyvät avoimet tekotapatunnusmerkit ovat ongelmallisia rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta (esim. PeVL 20/2022 vp, 12 kohta, PeVL 26/2021 vp, 24 kohta, peVL 12/2021 vp, 58 kohta, PeVL 6/2014 vp, s. 4/I, PeVL 16/2013 vp, s. 4/I ja PeVL 48/2002 vp, s. 3/II). Poikkeuksellisesti avoimia tekotapatunnusmerkkejä voidaan kuitenkin perustella rangaistavaksi säädetyn tai säädettävän teon erityisluonteella. Kysymys voi olla esimerkiksi siitä, että rikossäännöksen soveltamiskonteksti keskeisesti liittyy tekniseen kehitykseen (PeVL 16/2013 vp, s. 4).

Kysymys voi olla myös säännöksellä suojattavan edun erityisestä painavuudesta ja siitä, että tiettyjä rangaistavan käyttäytymisen alaa määrittäviä tekoja tai toimia ei ole mahdollista tyhjentävästi määritellä, joskin tällöinkin avoimen sääntelyn on tullut sisältää säännöksen soveltamisalaa rajaavia edellytyksiä (PeVL 20/2022 vp, 15 kohta). Vaikka avoimet tekotapatunnusmerkit voivat olla poikkeuksellisesti hyväksyttävissä, kaikissa tilanteissa on kuitenkin eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan edellytettävä, että avointa tekotapatunnusmerkkiä rajataan muilla säännökseen sisältyvillä rangaistavan käyttäytymisen alaa koskevilla edellytyksillä. Tällainen on usein esimerkiksi edellytys siitä, että tekotavan tulee olla moitittavuudeltaan nimenomaisesti mainittuihin tekotapoihin rinnastettava. Lisäksi tällaisia edellytyksiä voivat olla esimerkiksi teon oikeudettomuutta ja toistuvuutta koskevat edellytykset taikka teolla aiheutettavaa vaaraa koskeva edellytys.

19. Ehdotettu rikoslain 16 luvun 3 b §:n 2 momentti sisältää oikeudettomuutta koskevan edellytyksen, joka sinänsä jossain määrin rajaa momentissa tarkoitettua rangaistavan käyttäytymisen alaa, mutta se liittynee ennen muuta siihen, että ehdotetuilla säännöksillä ei esityksen (s. 51 ja 53) mukaan ole tarkoitus puuttua ”asiallisesti rauhanomaiseen ja väkivallattomaan kansalaisaktivismiin”. Ehdotettu säännös on myös tässä suhteessa nähdäkseni ongelmallinen, jäljempänä mielenosoitus- ja kokoontumisvapaudesta mainittu huomioon ottaen, mutta se on myös selvästi perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vastainen, koska sen mukaan mikä tahansa poliisi- tai hälytystoiminnan oikeudeton vaikeuttaminen olisi rangaistavaa. Ehdotettu säännös ei käytännössä sisällä minkäänlaisia rangaistavan käyttäytymisen alaa rajaavia edellytyksiä.

20. Lisäksi on huomattava, että esityksen perusteluissa (s. 51) ei juuri esitetä esimerkkejä tilanteista, joissa rikoslain 16 luvun 3 b §:n 2 momentti tulisi sovellettavaksi ja osin esimerkit ovat jäljempänä tarkemmin käsiteltävin tavoin kyseenalaisia. Esityksessä momentin soveltamisalan yleisenä lähtökohtana todetaan, että varsin monenlaiset teot voivat tulla momenttia sovellettaessa kysymykseen. Yhtenä nimenomaisena esimerkkinä mainitaan hälytysajoneuvon eteen istumaan meneminen, millainen toiminta voinee olla suhteellisen tavallista erilaisissa mielenilmauksissa. Lisäksi perusteluissa (s. 51) todetaan, että ”[m]uukin vastaava menettely voi täyttää tunnusmerkistön edellytykset”. Ehdotettu sääntely myös sen säännöskohtaiset perustelut huomioon ottaen jättää rangaistavan käyttäytymisen alan sanottua momenttia koskien täysin avoimeksi. Kokonaisuutena arvioiden ehdotettu rikoslain 16 luvun 3 b §:n 2 momentti ei täytä perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen sisältämiä rikosoikeudellisen sääntelyn täsmällisyydelle asetettuja vaatimuksia.

Mielenosoitus- ja kokoontumisvapaus

21. Perustuslain 13 §:n mukaan jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Kokoontumis- ja mielenosoitusoikeuden hyväksyttävistä rajoituksista on säädettävä lailla. Kokoontumislain (530/1999) tarkoituksena on sen 1 §:n mukaan turvata perustuslaissa säädetyn kokoontumisvapauden käyttämistä sekä ohjata yleisten kokousten ja yleisötilaisuuksien järjestämistä tarpeellisilla järjestysluonteisilla säännöksillä.

22. Esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevissa perusteluissa (s. 53) todetaan, että esimerkiksi kulkuneuvon ajaminen kohti poliisi- ja hälytystoiminnassa käytettävää ajoneuvoa, ajoneuvon pysäköiminen tällaisen ajoneuvon eteen ja ihmismuurin muodostaminen

ajoneuvon tielle siten, että tällaisella toiminnalla tahallisella estetään tai olennaisesti vaikeutetaan toimintaa, ei nauti kokoontumisvapauden mukaista suojaa. Selvää sinänsä on, että väkivaltainen käyttäytyminen ja tietyt muut viranomaisen toiminnan tarkoitukselliseen estämiseen liittyvät toimenpiteet eivät nauti kokoontumisvapauden suojaa, mutta esityksessä kokoontumisvapauden suhteen esitetyt perustelut ovat pintapuoliset ja yksioikoiset eikä niissä oteta laajemmin kantaa ehdotetun sääntelyn suhteeseen perustuslain 13 §:ään. Esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevissa perusteluissa ei myöskään ole arvioitu esityksen sisältämän lakiehdotuksen 16 luvun 3 b §:n 2 momentin suhdetta kokoontumisvapauteen. Lisäksi on huomattava, että kokoontumisvapauteen liittyvät kysymykset ovat usein merkityksellisiä myös perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden kannalta (PeVM 14/2018 vp, s. 2).

23. Ei ole ensinnäkään nähdäkseni kategoriseesti esitettävissä, että esimerkiksi ihmismuurin muodostaminen tavalla, joka tietyssä tilanteessa estää poliisi- tai hälytystoiminnassa käytettävän kulkuneuvon kulun, olisi kaikissa tilanteissa merkityksetöntä perustuslain 13 §:ssä tarkoitetun kokoontumis- ja yhdistymisvapauden kannalta. Saattaa olla ajateltavissa, että tämänkaltaista toimintaa tapahtuu tietynlaisissa rauhanomaisissa ja väkivallattomissa mielenosoituksissa, jolloin asiaan puututaan poliisilain (872/2011) mukaisin toimivaltuuksin esimerkiksi lain 2 luvun 9 §:n mukaisesti väkijoukko hajottamalla. Jos poliisin käskyä vastustetaan, sovellettavaksi voi tulla rikoslain 16 luvun 4 §:ssä tarkoitettu niskoittelu poliisi vastaan.

24. Vastaavasti on ajateltavissa, että ajoneuvon eteen istumaan asettautuminen, joka esityksen perustelujen (s. 51) mukaan voisi täyttää ehdotetun rikoslain 16 luvun 3 b §:n 2 momentin tunnusmerkistön siinä tarkoitettuna muuna oikeudettomana estämisenä tai olennaisena vaikeuttamisena, jos kysymys on hälytysajoneuvosta, ilmenee toimintana vähintään ajoittain rauhanomaisten ja laillisten mielenosoitusten yhteydessä. Tämänkaltaisessa tilanteessa esimerkiksi poliisin olisi poliisilain 1 luvun 2 §:n mukaisesti edistettävä perusoikeuksien toteutumista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mielenosoituksen olisi annettava ensisijaisesti jatkua ja olisi löydettävä muunlaisia keinoja ajoneuvojen, hälytysajoneuvot mukaan luettuina, häiriöttömän kulun turvaamiseksi. Kysymykseen voisi tulla esimerkiksi mielenosoittajien siirtäminen lievintä mahdollista henkilölliseen koskemattomuuteen puuttuvaa keinoa käyttäen.

25. Esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevissa perusteluissa ei ole erityisen syvällisesti, seikkaperäisesti ja perusteellisesti arvioitu ehdotetun sääntelyn suhdetta perustuslain 13 §:ssä turvattuun kokoontumisvapauteen ja 12 §:ssä turvattuun sananvapauteen. Selvää nähdäkseni on, että ehdotettu sääntely on sanottujen perustuslain säännösten kannalta merkityksellistä.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytäminen

26. Eduskunnan työjärjestyksen (17.12.2000/40 v. 2000) 38 §:n 2 momentin mukaan jos valiokunnassa valmistelevasti käsiteltävän lakiehdotuksen tai muun asian perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimuksiin on epäselvyyttä, valiokunnan tulee pyytää asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalta.

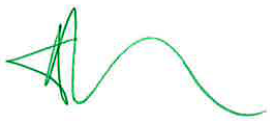
27. Käsiteltävänä olevan esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevissa perusteluissa ei edellä esitetyn mukaisesti ole riittävän perusteellisesti arvioitu ehdotetun sääntelyn suhdetta perustuslain 13 §:ssä turvattuun kokoontumisvapauteen ja 12 §:ssä turvattuun

sananvapauteen. Selvältä nähdäkseni vaikuttaa, että esityksen sisältämän lakiehdotuksen 16 luvun 3 a ja 3 b §:ssä tarkoitettu toiminta voi käytännössä toteutua rauhanomaisen ja laillisen kokoontumislain puitteissa järjestetyn mielenilmauksen yhteydessä. Selvää toisaalta tässä suhteessa myös on, että voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa tällaiseen toimintaan puuttumisen tavalla, jossa poliisilain 1 luvun 2 §:n mukaisesti pyritään samalla turvaamaan kokoontumis- ja sananvapauden toteutuminen. Edellä todetun mukaisesti ehdotettu rikosoikeudellinen sääntely on edellä mainittujen perustuslain perusoikeussäännösten kannalta merkityksellistä eikä esityksen perusteluissa ole toteutettu riittävää tätä koskevaa arviointia.

28. Lisäksi edellä todetun mukaisesti esityksen sisältämän lakiehdotuksen 16 luvun 3 b §:n 2 momentti vaikuttaa olevan selvästi perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vastainen, koska kysymyksessä on avoin tekotapatunnusmerkistö eikä ehdotettu säännös tältä osin sisällä sellaisia säännöksen avoimuutta täsmentäviä edellytyksiä, joita eduskunnan perustuslakivaliokunnan aiemmassa lausuntokäytännössä tällaisen sääntelyn hyväksyttävyydelle on asetettu.

29. Ehdotettu sääntely on nähdäkseni ongelmallista rangaistavaksi ehdotetun käyttäytymisen sisällön suhteen perustuslain 13 §:ssä tarkoitetun kokoontumisvapauden ja 12 §:ssä turvatun sananvapauden kannalta. Lisäksi ehdotettu rikoslain 16 luvun 3 b §:n 2 momentti on ongelmallinen perustuslain 8 §:ssä turvatun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta. Kokonaisuutena arvioiden esityksen sisältämästä lakiehdotuksesta olisi näin nähdäkseni syytä pyytää eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentissa tarkoitetuin tavoin lausunto eduskunnan perustuslakivaliokunnalta. Arvioitavaksi tällöin tulisi lakiehdotuksen suhde perustuslain 8, 12 ja 13 §:ään.

Helsingissä 1.10.2025

Sakari Melander
rikosoikeuden professori